

Verksamhetsplan 2024-2025

Förslag till länsstämman 28 april 2024

Naturskyddsföreningen
Sörmland

Om Naturskyddsföreningen

Naturskyddsföreningen är en ideell miljöorganisation med kraft att förändra. Vi sprider kunskap, kartlägger miljöhot, skapar lösningar samt påverkar politiker och myndigheter såväl nationellt som internationellt. Föreningen har närmare en kvarts miljon medlemmar och finns i lokalföreningar och länsförbund över hela landet. Välkommen att bli medlem!

www.naturskyddsforeningen.se

Innehåll

Inledning	3
Målsättningar	3
Målområde 1 - Hållbara ekosystemtjänster	4
Vattenrening.....	4
Pollinering	4
Mullbildning	4
Allemansrätt och friluftsliv	4
Målområde 2 - Hållbar konsumtion och samhällsplanering	5
Mer grön offentlig upphandling	5
Uppföljning och utveckling av butikernas arbete med miljömärkning.....	5
Mer aktiviteter och arbete inom skolan kring hållbar konsumtion.....	5
Utveckla och sprida kunskap om vad som är hållbar konsumtion	5
Verka för bra kollektivtrafik och för att den används.....	5
Ingen exploatering av brukningsvärd åkermark	5
Värna tätortsnära natur	5
Målområde 3 - En stark och inflytelserik organisation	6
Tillvarata kompetens och engagemang.....	6
Starkare regional kanslifunktion.....	6
Utvecklad kommunikation	6
God politisk påverkan.....	6
Strategier	7
1. Verka utåtriktat i samhället via media och andra kanaler	7
2. Påverka för utveckling av verktyg som bidrar hållbar utveckling.....	7
3. Delta i regionala sammanhang för att påverka för hållbar utveckling	7
4. Upprätthålla aktuella policys för effektiv påverkan	7
5. Påverka för ett demokratiskt och transparent samhälle som följer miljölagstiftningen	7
7	
6. Efterfråga miljöövervakning och åtgärder för bättre miljö kvalitet	7
7. Stötta och samverka med Naturskyddsföreningens kretsar i Sörmland	7
8. Samverka med andra aktörer som vill begränsa klimatförändringen och stärka den biologiska mångfalden	7
Åtgärder och uppföljning	8
BILAGA 1 – Om ekosystemtjänster i Sörmland	9

Inledning

Naturskyddsföreningen Sörmland är ett länsförbund inom Svenska Naturskyddsföreningen. Vi har omkring 5 000 medlemmar i Sörmland. Inom länet finns åtta lokalföreningar, så kallade kretsar. Det finns i princip en krets per kommun fränsett för Nyköping och Oxelösund som har en gemensam krets. De åtta kretsarna är Daga-Gnesta, Eskilstuna, Flen, Katrineholm, Nyköping-Oxelösund, Strängnäs, Trosabygden och Vingåker.

För länsförbundets verksamhet finns antagna stadgar som utgör ramen för föreningens verksamhet. Naturskyddsföreningen Sörmlands verksamhet enligt stadgarna: *Länsförbundet ska regionalt verka för Naturskyddsföreningens ändamål. Vidare ska länsförbundet stödja och utveckla kretsverksamheten, inventera det regionala utbildningsbehovet och erbjuda utbildning, samt samordna kretsarna i det regionala natur- och miljövårdsarbetet. Länsförbundet handhar sina egna angelägenheter, antar egna stadgar och svarar för sina ekonomiska åtaganden. Det kan inte utan godkännande av riksföreningens styrelse uppta särskilda medlemsavgifter av sina kretsar eller medlemmar.*

Länsförbundets verksamhet finansieras i huvudsak genom återbäring från medlemsavgifterna som betalas till riksföreningen. Ambitionen är att även ta tillvara bidragsmöjligheter och annan finansiering för att ytterligare stärka verksamheten och vår kraft att påverka.

Länsförbundet samverkar med länsförbunden i Västmanland samt Uppsala om en regional kanslifunktion som finansieras via återbäring och medel från riksföreningen. I nuläget består kanslifunktionen av en verksamhetsutvecklare som är anställd på 100 % och en tillsvidareanställd miljö- och planhandläggare på 50 %. Miljö- och planhandläggarens anställningsgrad utökas om det finns möjligheter till det, därför omfattar tjänsten 75 % fram till och med november 2024. Kansliet bistår länsförbund och kretsar med olika former av stöd och verksamhetsutveckling.

I denna verksamhetsplan framgår länsförbundets målsättningar och strategier. Den är utgångspunkten för styrelsens arbete med att driva och utveckla verksamheten. Länsförbundets verksamhet bedrivs i grunden ideellt, det medför att prioriteringar och aktiviteter påverkas i hög grad av vilket ideellt engagemang som finns att tillgå. Genomgående i vår verksamhet är öppenhet och att vi eftersträvar ett ständigt lärande.

Målsättningar

Länsförbundet står bakom Naturskyddsföreningens nationellt antagna Framtidsstrategi. Läs mer om riksföreningen i avsnittet *Naturskyddsföreningens framtidsstrategi* längre fram i denna verksamhetsplan, eller på www.naturskyddsforeningen.se

Naturskyddsföreningen Sörmland verkar för långsiktigt hållbar utveckling. Vi vill se ett samhälle som hållbart och långsiktigt använder naturresurserna och som ger människor en god livsmiljö samt en rik biologisk mångfald. Ett samhälle som gör allt i sin makt för att bidra till en begränsad klimatpåverkan.

Klimatomställningen genomsyrar hela vår verksamhet!

Naturskyddsföreningen Sörmland har tre målområden:

1. Hållbara ekosystemtjänster
2. Hållbar konsumtion och samhällsplanering
3. En stark och inflytelserik organisation

Nedan utvecklar vi vad vi avser med de olika målområdena. Vad gäller klimatanpassning och klimatomställning så är det ett integrerat perspektiv i hela vår verksamhet, genomgående i alla målområden. Därför finns det inte som ett eget målområde.

Målområde 1 - Hållbara ekosystemtjänster

Naturskyddsföreningen Sörmland vill generellt bidra till en bättre förvaltning av ekosystemtjänsterna i regionen. I *BILAGA 1 – Om ekosystemtjänster i Sörmland* finns en beskrivning av vad ekosystemtjänster är för något samt en övergripande nulägesbeskrivning vad gäller Sörmland.

Naturskyddsföreningen anser att följande ekosystemtjänster är viktiga att prioritera för Sörmland och att vi måste hjälpas åt för att nå en bättre status:

- Vattenrening
- Pollinering
- Mullbildning
- Allemansrätt och friluftsliv

Vattenrening

Vi vill se en övergång i samhället till en mer tidsenlig syn på vattenhushållning. Det är nödvändigt med mer fokus på våtmarker och liknande insatser för att minska problem med övergödning, oönskade översvämningar med mera.

Pollinering

Förutsättningarna för pollinerarna i landskapet måste stärkas. Det kan ske genom att integrera energiodling t.ex. i tätorter och låglänta områden. Låta den växtlighet som är naturlig komma upp, använda som vattenrening. Blomsterängar i bostadsområden. Bevara gamla alléträd och andra träd och låta dem bli äldre för att stärka förutsättningarna för pollinering. Rik flora i kulturmarker. Solexponerat fålskikt i kantzoner av alla slag. Del av integrationen mellan natur- och viltvård. Åtgärder inom skogsbruket och natur/viltvården som möjliggör för främst sälj men också för rönn och andra blommande/bärande träd och buskar att trots viltbetetrycket nybildas.

Mullbildning

Förbättras genom utveckling och modifiering av odlingsregimer och principer för markanvändning. Ökat lövinslag i skog. Årlig fällning av lövträd. För att öka mängden död lövved, viktigt för biologisk mångfald. Kvarställda träd och trädgrupper som, förutom annan naturvård, ger överlevnad åt svampmycel. Den stora arealen mark som skulle kunna medverka med mullbildning är kanske skogsmarken?

Allemansrätt och friluftsliv

Förutsättningar för friluftsliv skall vara en integrerad kvalitet i samhällsplaneringen. Att påverka kommunernas planering är centralt om vi skall kunna påverka förutsättningarna för friluftslivet. I den kommunala fysiska planeringen avgörs hur grönstrukturer tillåts finnas i stads- och samhällsbilden. Ett särskilt öga måste hållas på att bevaka strandskyddsområdena. Som ideell miljöorganisation har vi en viktig uppgift och möjlighet att genom överklagande begära överprövning av kommunala beslut om dispens från strandskyddet.

Målområde 2 - Hållbar konsumtion och samhällsplanering

Det är en stor och viktig utmaning för samhället att ställa om till konsumtion av varor och tjänster som inte ger negativ påverkan på människa eller miljö. Naturskyddsföreningen i Sverige arbetar kraftfullt genom vägledning för en hållbar produktion och konsumtion genom miljömärkningen Bra Miljöval. Vi vägleder konsumenter till kloka val i butiken.

Samhällsplaneringen, från nationell till lokal nivå, har också en stor påverkan på resurshushållningen. Då talar vi om infrastruktur, mobilitet, stadsstruktur, exploatering och förvaltning av landskap, avfallshantering och mycket mer. Här behövs Naturskyddsföreningen som ett vakande örnöga, inte minst på regional och kommunal nivå – där väsentliga delar av det konkreta samhällsbyggandet äger rum.

Exempel på områden att prioritera:

Mer grön offentlig upphandling

Kommuner och annan offentlig verksamhet upphandlar stora mängder varor och tjänster. Att denna upphandling tar miljö- och hållbarhetshänsyn är viktigt och får stor inverkan på utbudet på marknaden.

Uppföljning och utveckling av butikernas arbete med miljömärkning

Butikerna påverkar konsumenterna genom sitt utbud men även genom sin marknadsföring. Vi behöver butiker som är proaktiva och som kontinuerligt förbättrar och utvecklar sin miljöprofil och utbud av hållbara varor.

Mer aktiviteter och arbete inom skolan kring hållbar konsumtion

I skolan finns stora möjligheter att ge barn och ungdomar en god insikt om hållbar konsumtion och samhällsutveckling. Att skolor och förskolor drivs för att främja sådan kunskap är ett prioriterat område.

Utveckla och sprida kunskap om vad som är hållbar konsumtion

Det finns ett ständigt behov av att informera och berätta om vad som är hållbar konsumtion. Vilka produkter som miljövänliga, hur man skaffar sig information om det med mera. I detta vägledande arbete är Naturskyddsföreningen viktig.

Verka för bra kollektivtrafik och för att den används

Det finns mycket bilpendling som sker i onödan. Kollektivtrafiken är betydligt mer energieffektiv och ofta även tidsbesparande och dessutom billigare. Naturskyddsföreningen har en viktig uppgift i att verka för uppföljning och påverkan för ett hållbart resande. Människor skulle både må bättre och bidra till en renare miljö genom att källsortera sitt resande och i första hand välja cykel eller kollektivtrafik.

Ingen exploatering av brukningsvärd åkermark

Trots förbudet i miljöbalken mot exploatering av brukningsvärd åkermark ser vi kommuner som exploaterar åkermark. Här behövs kraftsamling så att lagstiftningen efterlevs.

Värna tätortsnära natur

Den tätortsnära naturen tas lätt i anspråk när kommuner vill planera för mer bostäder. Vi behövs för att bevaka att vår närmiljö behålls i tillräcklig omfattning.

Målområde 3 - En stark och inflytelserik organisation

Tillvarata kompetens och engagemang

Naturskyddsföreningen är en folkrörelse och vi vet att många medlemmar vill bidra med aktiva insatser för natur, klimat och miljö. Länsförbundets ambition är därför att i högre grad tillvarata kompetens och engagemang som finns i föreningen för att därigenom stärka Naturskyddsföreningen som en stark och inflytelserik organisation i Sörmland.

Starkare regional kanslifunktion

I och med att föreningens verksamhet i grunden är ideell så är det en utmaning att med kraft verka dagtid i samhället som en stark aktör för omställning och hållbar utveckling. Många aktiva kan endast lägga sitt engagemang på kvälls- och helgtid. Det är ett av motiven för en starkare regional kanslifunktion.

Utvecklad kommunikation

Ett strategiskt viktigt område är kommunikation. Vi har hemsidor samt aktivitet via sociala medier i kretsar och länsförbund. Vår påverkan och synlighet inom media samt i regionala och lokala sammanhang är dock sporadiskt och mycket varierande i omfattning. Här finns en stor utvecklingspotential och länsförbundets mål är att forma strategier och hitta resurser för att stärka kommunikationen.

God politisk påverkan

Naturskyddsföreningen i Sörmland konstaterar återkommande att det finns brister i tillämpningen av miljölagstiftningen. När vi upptäcker beslut som vi bedömer saknar lagstöd så använder vi därför vår möjlighet att överklaga beslut. En rättighet som ideella miljöorganisationer har.

Vår målsättning är att stärka länsförbundets och kretsarnas kompetens och förutsättningar för politisk påverkan. Det handlar om att öka kunskap om hur den offentliga tillsynen fungerar, hur beslut kan överklagas och känna till vilka andra möjligheter som finns att påverka. Vi ser ett behov av en starkare närvaro och delaktighet från civilsamhället på de politiska arenorna.

Strategier

1. Verka utåtriktat i samhället via media och andra kanaler
2. Påverka för utveckling av verktyg som bidrar hållbar utveckling
3. Delta i regionala sammanhang för att påverka för hållbar utveckling
4. Upprätthålla aktuella policys för effektiv påverkan
5. Påverka för ett demokratiskt och transparent samhälle som följer miljölagstiftningen
6. Efterfråga miljöövervakning och åtgärder för bättre miljö kvalitet
7. Stötta och samverka med Naturskyddsföreningens kretsar i Sörmland
8. Samverka med andra aktörer som vill begränsa klimatförändringen och stärka den biologiska mångfalden

Åtgärder och uppföljning

Länsförbundets styrelse ska löpande prioritera åtgärder och initiativ med utgångspunkt i mål och strategier i denna verksamhetsplan. Vissa konkreta prioriteringar/åtgärder framgår av denna verksamhetsplan. I övrigt sker prioriteringar i den utsträckning som det ideella engagemanget medger. Prioriteringarna ska bidra till att Naturskyddsföreningens framtidsstrategi följs.

Förslag till konkreta åtgärder att prioritera fram till länsstämman 2025

Åtgärd 1	Mer skyddad skog i Södermanlands län Att i samverkan med kretsarna göra en länsövergripande kartläggning över skogsområden som behöver ett långsiktigt skydd t. ex. som naturreservat. <ul style="list-style-type: none">- Åtgärden ska genomföras i samråd med kretsarna- Åtgärden ska var användbar för att tydligt och väl underbyggt kunna visa hur Sörmland kan bidra till uppfyllande av mål för skydd av skog
Åtgärd 2	Ta fram en Insektspolicy för Södermanlands län Policyn ska redovisa nuläge och målbild samt åtgärdsförslag.
Åtgärd 3	Att utvärdera kommunernas arbete för god ekologisk status i yt- och grundvatten <ul style="list-style-type: none">- Åtgärden genomförs i samverkan med kretsarna
Åtgärd 4	Utvärdera hur tillsynen av strandskyddsreglerna sker i kommunerna Åtgärden är påbörjad men ska slutföras under 2024.
Åtgärd 5	Initiera ett nätverk för biologisk mångfald och klimatomställning i Södermanlands län Syftet är att skapa en månatlig, i grunden digital, mötesplats mellan i första hand kretsaktiva och länsförbundet. Här kan vi coacha varandra och stärka vår samverkan. Till nätverket ska dock även andra engagerade i civilsamhället för klimat, biologisk mångfald och en giftfri miljö kunna delta. Nätverket leds av länsförbundet. <ul style="list-style-type: none">- Nätverket ska vara lanserat senast den 1 september 2024
Åtgärd 6	Att öka länsförbundets synlighet i debatt och media

Styrelsen följer löpande upp verksamheten och redovisar årligen verksamheten för länsstämman.

BILAGA 1 – Om ekosystemtjänster i Sörmland

Ekosystemtjänsterna kan indelas i följande kategorier (ur SOU 2013:28):

Försörjande (producerande) ekosystemtjänster är de varor som produceras, t ex mat, vatten, trä och fiber.

Reglerande ekosystemtjänster är nyttan människor har av ekosystemfunktioner som påverkar miljöfaktorer som t.ex. klimat, översvämningar, avfallsnedbrytning och kontroll av sjukdomar samt pollinering av våra grödor.

Kulturella ekosystemtjänster innefattar skönhet, inspiration, rekreation och andliga värden som bidrar till vårt välbefinnande.

Stödjande ekosystemtjänster är grundläggande funktioner i ekosystemen som är en förutsättning för alla de andra ekosystemtjänsterna, bl.a. jordmånsbildning, fotosyntes och biokemiska kretslopp.

I den här nulägesanalysen beskriver vi en översiktlig bild över hushållningen med landskapet och ekosystemtjänsterna generellt i Sörmland. Tanken är att vi med utgångspunkt i nulägesanalysen ska formulera målbilder och prioritera våra åtgärder för att påverka för en hållbar samhällsutveckling.

Landskapsförvaltningen i stort

Sörmland är ett varierat landskap med stora möjligheter för en positiv utveckling.

Landskapsekologiskt perspektiv saknas dock i för hög utsträckning i planeringen inom stat och kommun. Bristerna i landskapsförvaltningen behöver detaljeras och definieras bättre för att möjliggöra en mer medveten och förbättrad planering.

Samhällets planering försämrar ofta ekosystemens produktivitet. Som exempel kan nämnas:

- VA-system (vatten- och avloppssystem) som bidrar till övergödning,
- Etablering av nya vägar som avvecklar natur och åkermark samt ökar trafikmängder och bullerstörningar,
- Kommunala taxor som inte styr mot hållbara beteenden och infrastruktur.

Användningen av kemiska ämnen i samhället är ett stort problem, det påverkar miljö och hälsa och är så komplext att vi inte kan se hela omfattningen. Människors insikt om problemen med kemikalier tycks dock öka. Det märks exempelvis inom området ekologiska livsmedel.

Skogen

Landskapsekologin är ett begrepp som rymmer både skog, vattensystem och jordbruksmarker. När till exempel skog diskuteras är det på riksnivå ofta för generellt. Samhället har idag ofta för stort fokus på hur stora arealer skog som skall avsättas. Det borde istället finnas ett större fokus på vilka biologiska och ekologiska kvaliteter vi behöver i landskapet. Ett mer landskapsanpassat synsätt behöver efterfrågas. Det är från kretsarna den efterfrågan behöver komma.

Vi har på flera sätt god kännedom om situationen i skogen, främst genom:

- Rödlistan för hotade arter. Den ger oss en beskrivning av vad vi måste göra.
- Nyckelbiotoperna. De beskriver hur illa det ligger till, var vi har utmaningarna.
- Värdeutrakterna. Värdeutrakterna i skogslandskapet är ganska väl identifierade.

Sötvatten - sjöar och vattendrag

Vi har betydande problem med övergödning och annan negativ påverkan på Sörmlands sötvattenmiljöer. I Båven, Sörmlands största insjö, ser vi en negativ trend vad gäller vattenkvalitet, trots det går det fortfarande i delar av sjösystemet att dricka vattnet som det är. Men det är beklagligt att inte samhället tar mer krafttag för en bättre hushållning. I Sörmland bör vi betrakta vattnet som ett livsmedel, kraftfullt motiverat av att såväl Mälaren som Hjälmaren förser en stor

befolkning med dricksvatten. Det är i praktiken ofta mycket svårt för allmänheten att komma ner till stränder, även i kustkommuner där man kanske tror att så inte är fallet. Detta behöver vi uppmärksamma och tydliggöra mer. Strandskyddsbestämmelserna måste efterlevas och föreningen har här en viktig uppgift att följa den kommunala strandskyddstillsynen.

Marina miljöer - Sörmlandskusten

Sörmlandskusten är viktig för regionens befolkning och för besökare. Skärgården innehåller många utflyktsmål och fina upplevelsevärden. Vissa marina naturreservat finns i Sörmland. Problemen med övergödning och algblomningar är en av utmaningarna. Samhället behöver fokusera mycket mer i landskapsförvaltningen och utvecklingen av samhällets infrastrukturer inom odling och avloppshantering för att försöka minska belastningen på Östersjön.

Kulturlandskapet

Det handlar om bete kontra betespåverkan. Att hitta balans mellan kultur- och naturvård. I båda fallen från ädellövmiljöer till björkmiljöer och strandängar. Den ekologiska betydelsen av en rik flora. Erfarenheter från Hagmarksmistra.

Jakt, viltbruk & viltvård

Natur- och viltvård måste integreras. Det är med en landskapsanalys av Sörmland, våra specifika förutsättningar, som vi skall utveckla vår syn på stora rovdjur i länet.

Rekreation

Tillgången till närnatur är viktig för människors hälsa och det är även klimatsmart att inte behöva ta bilen till naturen. Närnatur i anslutning till bostadsområden/tätorter undervärderas och avvecklas tyvärr alltför ofta. Det behövs kontinuerligt en insikt och hänsynstagande till rekreationsmöjligheter i samhällsplaneringen. Rekreationsaspekterna skall vara alltjämt närvarande i all stads- och samhällsplanering.